

ПОДАКОВ Є. С.

к. е. н., доцент
Херсонський державний аграрний університет

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Досліджено проблемні аспекти податкового регулювання аграрного бізнесу в Україні, наведені позитивні та негативні моменти функціонування нинішньої практики оподаткування, здійснено моніторинг існуючих проблем у світлі реалій сучасного економічного простору, а також визначено передумови та запропоновані авторські підходи до їх вирішення. Досліджено, що подальший розвиток податкової політики щодо сфери агропромислового виробництва має забезпечувати оптимальне виконання фіскальних та регулюючих завдань, що стоять перед системою оподаткування в аграрному секторі економіки.

Ключові слова: податки, податкове регулювання, аграрні підприємства, податкові пільги.

ПОДАКОВ Е. С.

к. э. н., доцент
Херсонский государственный аграрный университет

НАЛОГОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО БИЗНЕСА УКРАИНЫ

Исследованы проблемные аспекты налогового регулирования аграрного бизнеса в Украине, приведены положительные и отрицательные моменты функционирования нынешней практики налогообложения, осуществлен мониторинг существующих проблем в свете реалий современного экономического пространства, а также определены предпосылки и предложены авторские подходы к их решению. Доказано, что дальнейшее развитие налоговой политики в отношении сферы агропромышленного производства должно обеспечивать оптимальное выполнение фискальных и регулирующих задач, стоящих перед системой налогообложения в аграрном секторе экономики.

Ключевые слова: налоги, налоговое регулирование, аграрные предприятия, налоговые льготы.

PODAKOV E. S.

candidate of economical sciences, associate professor
Kherson State Agrarian University

**TAX REGULATION OF THE AGRICULTURAL BUSINESS DEVELOPMENT
IN UKRAINE**

Investigated problematic aspects of fiscal management Agribusiness in Ukraine are positive and negative aspects of the current functioning of the taxation practice be monitored existing problems in the light of the realities of modern economic space, and also the author's background and proposed approaches to address them. Investigated that further development of tax policy on the farming industry must provide optimum performance of fiscal and regulatory challenges facing the system of taxation in the agricultural sector.

Keywords: taxes, tax regulation, farms, tax incentives.

podakov@list.ru

Постановка проблеми. Зважаючи на сьгоднішнє становище економіки України дуже актуальним і невирішеним є питання ефективного формування податкової системи. До проблеми оподаткування необхідно підійти комплексно, з урахуванням як критично засвоєного зарубіжного досвіду, так і вітчизняних особливостей та чітко визначених перспектив і напрямків розвитку. Відсутність бачення перспектив, невизначеність пріоритетів, цілей і механізмів їх реалізації, за відсутності розвинених інститутів демократичної, правової держави і громадянського суспільства, тобто шлях спонтанного розвитку, унеможлиблює побудову в країні соціально-орієнтованої економіки. Податкове регулювання є одним з ключових інструментів забезпечення впливу держави на економічні процеси в країні. Від обґрунтованості податкової політики, раціональності формування податкового механізму, його спрямованості на стимулювання підприємницької активності та

формування сприятливого інвестиційного клімату значною мірою залежать темпи економічного росту економіки в цілому та окремих її галузей.

Варто відзначити, що з одного боку, система оподаткування в Україні створює значне податкове навантаження на підприємців. З іншого боку, значна кількість податкових пільг зумовлює необґрунтований перерозподіл ВВП, створює неоднакові економічні умови для господарювання. Це обумовлює формування значного тіньового сектора економіки, масове ухилення від оподаткування. Тому податкова система України потребує подальшого реформування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням удосконалення чинної податкової системи України присвячено чимало наукових праць. Теоретичним, методологічним і практичним питанням становлення податкової системи та податкового регулювання приділено достатньо уваги відомими вітчизняними економістами, серед яких О. Василик, В. Вишневецький, П. Гайдуцький, А. Даниленко, М. Дем'яненко, Д. Дема, Т. Єфименко, Ю. Іванов, А. Крисоватий, П. Лайко, П. Саблук, Л. Худолій та багато інших. Ними розглядалося широке коло питань пошуку резервів системи фінансових регуляторів за допомогою податкових механізмів в аграрному секторі країни. Незважаючи на відчутні здобутки перед економічною наукою продовжує стояти завдання поглиблення теоретичних концепцій та розробки практичних рекомендацій, спрямованих на пошук оптимальних, найбільш ефективних шляхів розвитку агросфери, а зокрема, впливу на її піднесення податків.

Формування цілей статті. Основними завданнями даного дослідження є аналіз основних проблем оподаткування сільськогосподарських підприємств, розробка напрямів удосконалення оподаткування агропродовольчого сектора економіки в умовах євроінтеграції України. Невідкладного вирішення потребують питання ефективності податкового регулювання агросфери в умовах глобалізації, впливу зовнішніх факторів, значних транскордонних потоків товарів, капіталів, робочої сили. Українській економіці поряд з цим притаманна наявність великого тіньового сектору, що приховує значні обсяги трансакцій, які підлягають оподаткуванню. Сукупність відмічених обставин зумовлює актуальність та значимість теми даної наукової розробки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фіскальна політика України відносно аграрного сектора економіки не відзначається комплексністю та системністю, має низку недоліків, що не забезпечують формування сприятливого інституційного середовища та вирівнювання умов господарювання в галузі. При впровадженні податкової політики держава має обов'язково враховувати інтереси бюджету, господарюючих суб'єктів та споживачів. Поліпшення фінансового стану аграрних підприємств усіх форм власності повинно становити одну з головних цілей податкового регулювання.

З початком аграрних реформ суттєвого поширення набула практика податкового стимулювання розвитку агропромислового виробництва, а податковий механізм став використовуватись лише у якості одного з інструментів державної фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

Сучасній практиці оподаткування сільськогосподарських товаровиробників притаманне функціонування особливих податкових інструментів та наявність спеціальних режимів оподаткування, що дозволяють спростити податкові процедури та стимулювати розвиток сільськогосподарської діяльності.

Найбільш суттєвим та вагомим важелем непрямої податкової підтримки сільськогосподарських виробників є функціонування спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість (ПДВ). Суть його полягає в акумуляції сум ПДВ при здійсненні операцій з продажу власної виробленої сільськогосподарської продукції. Даний режим акумуляції є неоднозначним, має як позитивні, так і негативні сторони. До числа останніх слід віднести неврахування природи ПДВ через позбавлення виробників можливості отримання бюджетного відшкодування, внаслідок чого вони ставляться в нерівні умови господарювання; циклічність та нерівномірність у накопиченні сум ПДВ, певний дестимулюючий вплив на інвестиційну діяльність; використання даного режиму в схемах

оптимізації податкового навантаження, що призводить до бюджетних витрат. Спеціальний режим оподаткування податком на додану вартість потребує розв'язання двох найболочіших проблем: проблеми від'ємної різниці між сумою податкових зобов'язань платника і сумою податкового кредиту та проблеми перегляду системи податкових пільг.

Наявність численних пільг у сфері оподаткування, які безсистемно надаються суб'єктам господарювання вже півтора десятки років, обумовила використання оподаткування лише у якості специфічного інструмента державної фінансової підтримки. Це, в свою чергу, призвело до значних деформацій аграрної економіки, порушення оптимальної структури аграрного виробництва, погіршення соціально-економічного розвитку сільських територій. Податковим кодексом України [4] практично збережено діючі пільгові умови оподаткування сільськогосподарської діяльності, чим фактично законсервовано наявні проблеми податкового регулювання розвитку АПВ.

Так, лише пільга за рахунок можливості сплати ФСП, за розрахунками згідно з даними Державного бюджету та інших джерел, забезпечує сільськогосподарським підприємствам в останні роки не менше 3–3,5 млрд грн на рік. Пільга за рахунок застосування спеціального порядку справляння ПДВ відповідно до норм ст. 209 ПКУ забезпечує ще 10–12 млрд грн додаткових фінансових ресурсів щорічно. Стосовно масштабів використання податкових пільг можна зазначити, що на сучасному етапі розвитку агросфери активізація процесу впровадження інноваційних проектів через механізм надання податкових пільг агропідприємствам, які здійснюють інноваційну і науково-технічну діяльність, належить до вирішальних завдань. Водночас не менш важливим завданням постає необхідність підвищення результативності механізму надання податкових пільг, зокрема за рахунок їх цільової спрямованості.

Внаслідок застосування політики податкового стимулювання, держава практично втратила важелі впливу на розвиток суб'єктів аграрного ринку в бажаному для неї напрямку. Фінансові ресурси, що лишаються у вигляді несплачених податків, витрачаються суб'єктами безконтрольно, без дотримання держаних орієнтирів у розвитку аграрного ринку. Найбільше від проведення такої політики потерпають місцеві бюджети, які позбавлені належних джерел фінансування, що призводить до деградації сільських територій, а також фермерські господарства та невеликі сільськогосподарські підприємства, які не в змозі конкурувати з агрохолдингами.

Отже, позитивними моментами нинішньої податкової політики є:

- збереження дії спеціальних податкових режимів, що забезпечують підвищення рівня фінансово забезпечення сільськогосподарських підприємств;
- зміна механізму виплати дотацій на молоко і м'ясо стимулює переробні підприємства до їх зростання, що позитивно позначиться на фінансовому стані сільськогосподарських товаровиробників.

До негативних аспектів функціонування нинішньої практики оподаткування слід віднести існування непродуктивних податкових пільг для окремих категорій товаровиробників; нерівномірність податкового середовища функціонування сільськогосподарських товаровиробників.

Висновки. Проблема ефективного регулювання економічних відносин потребує запровадження гнучкої податкової політики, яка б дала змогу оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами переважної більшості платників податків. Для цього недопустимо нехтувати регулюючим потенціалом як податкової системи в цілому, так і окремих податків. Щоб важелі податкового стимулювання забезпечували позитивні зрушення і для держави, і для платників, необхідно спиратися на принципи: рівноправності, економічної доцільності, науковості, прозорості, кумулятивності, компетентності, законності, цільовий принцип. Виходячи з цього, існує необхідність реформування системи оподаткування України шляхом створення реальних умов для переходу агросфери до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку, що ґрунтується на макроекономічній збалансованості трьох компонент – потреб держави, спроможності платників та оптимізації макроструктурних пропорцій.

Таким чином, подальший розвиток податкової політики щодо сфери агропромислового виробництва має забезпечувати оптимальне виконання фіскальних (забезпечення належної ресурсної бази бюджетів місцевого самоврядування сільських територій) та регулюючих (вирівнювання умов господарювання для різних категорій товаровиробників) завдань, що стоять перед системою оподаткування в аграрному секторі економіки. Запровадження означеного підходу до формування податкових механізмів у галузі сільського господарства дасть можливість реалізувати податковий потенціал товаровиробників галузі сільського господарства та забезпечити регулюючий вплив оподаткування на економічні процеси.

Список використаних джерел

1. Мельник В. М. Фіскальна політика держави в умовах фінансової кризи / В. М. Мельник // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 11–17.
 2. Прокопенко Н.С. Податкове регулювання агропромислового виробництва : монографія / Прокопенко Н.С. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 316 с.
 3. Подаков Є.С. Шляхи удосконалення оподаткування сільськогосподарських товаровиробників / Є.С. Подаков // Таврійський науковий вісник. – 2015. – № 91. – С. 307–312.
 4. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk/>. – (Дата звернення: 14.03.2014). – Назва з екрану.
 5. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року : наукове видання / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 112 с.
 6. Лупенко Ю.О. Стратегічні напрями податкового регулювання розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року / Ю.О. Лупенко, Л.Д. Тулуш. – К. : ННЦ ІАЕ, 2013. – 38 с.
-